

ACTIVITEITENPLAN LVKK 2023

vs okt 2022

Inleiding

Op de Rural Pact Conference in juni 2022 heeft Ursula Von der Leyen het nog maar weer eens luid en duidelijk gezegd: *"Rural communities are a cornerstone of Europe's resilience and independence. And when life in our countryside flourishes, so does our European way of life"*.

Dit is ook de visie van LVKK. Hier staan wij voor.

2023 is het laatste jaar van de uitvoering van het beleidsplan 2020 - 2023. In dit plan staat een aantal maatschappelijke thema's genoemd waaraan we de laatste drie jaar hard hebben gewerkt.

Achtergrond daarbij is dat bewoners zelf regie kunnen nemen bij het behouden en verbeteren van de leefbaarheid in en van hun eigen leefomgeving.

In de eerste helft van de periode 2020 – 2023 hebben we de veranderende rol van dorpsorganisaties onderzocht en aangepakt. Uit het onderzoek van de Universiteit Utrecht (Tine de Moor) over de rol van dorpsorganisaties in het verleden en in de toekomst bleek dat de noodzaak van herijking groot is. Als instrument hebben we het Kleine Kernen Spel ontwikkeld. Dorpsorganisaties in het hele land bezinnen zich middels het spel op hun (toekomstige) rol.

Het spel wordt nog veel gespeeld en vraagt om een vervolg. Uit de besprekingen komt naast de rol van dorpsorganisaties ten opzichte van bewoners, ook aan de orde de relatie en taakverdeling tussen dorpsorganisaties/ bewoners enerzijds en de lokale overheid anderzijds.

Als bewoners zelf regie willen hebben bij het behouden en verbeteren van de leefbaarheid is heroriëntatie op rol en afspraken nodig. Ook bij gemeente zien we een toenemende behoefte om hier mee aan de slag te gaan.

Op basis van deze overwegingen hebben we halverwege de looptijd van het beleidsplan één thema centraal gesteld dat doorloopt in de nieuwe periode: de relatie, samenwerking, afbakening van verantwoordelijkheden en eigenaarschap tussen bewonersinitiatieven en overheid.

Dat onderwerp staat ook nog steeds centraal in 2023, maar tegelijkertijd moeten we ook constateren dat het laatste jaar de wereld in rap tempo is veranderd. Naast de gevolgen van de pandemie, hebben we nu ook te maken met de merkbare gevolgen van de energiecrisis, de klimaatcrisis en de crisis in de woningbouw.

De urgentie voor verandering en actie is door deze crises verhoogd en wordt door veel inwoners van dorpen gevoeld. Zij willen deze crises het hoofd bieden, maar wel door, zelf verantwoordelijkheid, invloed en zeggenschap uit te oefenen over hun leefomgeving. Zij willen zelf dingen voor elkaar krijgen die de omgeving verbeteren. Deze houding vraagt om een andere relatie tussen burger en overheid.

De recente ontwikkelingen vragen om lichte accentverschillen in de uitvoering van ons beleidsplan met betrekking tot 2023, maar deze vallen binnen het eerder genoemde centrale thema dat doorloopt in de nieuwe periode: de relatie, samenwerking, afbakening van verantwoordelijkheden en eigenaarschap tussen bewonersinitiatieven en overheid. En versterking van de plattelandsgemeenschappen.

Woningbouw en energievoorziening worden door vele dorpsorganisaties opgepakt en blijken een enorme opgave. Op meso-niveau krijgt men te maken met samenwerking met de gemeente en/of provincie en op micro-niveau met de samenwerking en diverse behoeften van inwoners. Versterking van de kracht van de plattelandsgemeenschappen op deze gebieden is één van de belangrijkste opgaven voor het komend jaar en daar zullen we dan ook extra aandacht aangeven.

Daarnaast is de continuïteit van thematiek en aanpak uit eerdere jaren nodig voor verduurzaming, verdieping en expertisedeling.

Concretisering

1. Document bewonersinitiatieven en gemeente (Leefbaarheid en participatie)

Wonen voor iedereen, handreiking voor dorpsbelangenorganisaties en andere spelers in het veld

Meer woningen bouwen is een grote landelijke opgave. Ook in het landelijk gebied is de woningnood groot. Als er voor jongeren geen woningen komen, vergrijzen gemeenschappen en is dit desastreus voor de vitaliteit. Voor een vitaal dorp is een evenwichtige bevolkingssamenstelling, met woonruimte voor jong, oud, statushouder en arbeidsmigrant van groot belang.

In vele dorpen houden dorpsbelangenorganisatie zich hier actief mee bezig. Maar dit blijkt een enorme opgave, waarin men rekening moet houden met vele spelers en belangen: de gemeentelijke en provinciale overheid, woningbouwcorporaties en verschillende behoeftes van bewoners.

Initiatiefnemers hebben baat bij hulp van ons om dit proces te stroomlijnen en voortgang te boeken.

We gaan de kennis en expertise die er in verschillende dorpen al is opgedaan verzamelen. Daarbij onderzoeken en beschrijven we het democratiseringsproces, de rollen van respectievelijk de gemeentelijke en provinciale overheid en die van woningbouwcorporaties. Hoe dorpsbelangenorganisatie in dit krachtenveld een rol kunnen spelen, maar ook hoe gemeente, provincie en woningbouwcorporaties bewoners kunnen betrekken in het ontwikkelen van het beleid. De handreiking moet in november 2023 verschijnen.

Resultaat:

- Handreiking ter inspiratie voor dorpsgemeenschappen, gemeenten, provincie en woningbouwcorporaties.
- Leerpunten/ Adviezen voor bovengenoemde stakeholders.
- Handreiking voor iedereen beschikbaar en bruikbaar.

3

2. Dorpsvernieuwingsprijs

De 2-jaarlijkse Dorpsvernieuwingsprijs. Deze wordt uitgereikt tijdens een nader te ontwikkelen evenement dat in november 2023 plaats zal vinden.

3. Begeleiding dorpen/ gemeenten.

Ieder jaar worden we benaderd door leden die begeleiding vragen rond problematiek (veelal omgevingsvisie) waarbij de gemeente zo goed mogelijk bewoners wil betrekken maar niet weet hoe dit te doen.

We vormen uit de koploperdorpen en experts van provinciale verenigingen en experts 'van buiten' een expertgroep die concrete vragen vanuit bewonersgroepen en gemeenten beantwoordt en processen begeleidt.

Resultaat:

- Tien dorpen/ gemeenten komen in een proces tot afspraken over de inhoud van het dorpsplan in relatie tot de omgevingsvisie, woon-zorgvoorzieningen etc.
- Proces- en inhoudelijke kennis is beschikbaar en leidt tot updates van Kleine Kernen Spel

4. Dorpshuizen: vitaliteitsscan, verduurzaming, Dag van het Dorpshuis

Tijdens de Covid-pandemie is extra duidelijk geworden hoe belangrijk het dorpshuis is voor de sociale cohesie in het dorp en hoe kwetsbaar ook de ontmoetingsfunctie is.

Een levendige ontmoetingsruimte is voor de dorpsgemeenschap een belangrijke voorwaarde om het dorp vitaal te houden. Het is de plaats waar ideeën worden geboren; projecten worden uitgewerkt; zorg wordt verleend. Het biedt gelegenheid tot ontmoeten en is een belangrijke voorziening bij de bestrijding van eenzaamheid.

Dorpshuizen hebben erg onder de pandemie geleden en daarbij is nu de verhoging van de energielasten gekomen. Daardoor staat de exploitatie nog meer onder druk. Ook de vrijwilligers zijn voor een gedeelte afgehaakt. De vraag is of er voldoende nieuwe, jonge vrijwilligers zijn te rekruteren; of er voldoende van de oude groep terugkomen als vrijwilliger en of het dorpshuis vanuit een centrale plaats in de gemeenschap vitaal genoeg is naar de toekomst.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) startte in 2021 een ontzorgingsprogramma voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Dorpshuizen participeren hierin. Wij ondersteunen mede de dorpshuizen bij hun prioriteiten en stappen.

Om de Dorpshuizen meer op de kaart te zetten gaat de LVKK i.s.m. de provinciale verenigingen een dag van het Dorpshuis organiseren, bijvoorbeeld bij de start van het seizoen in september.

Resultaat:

- Kennis van dorpschouexperts gedeeld en landelijk beschikbaar (kosten; zie onder 5)
- Vernieuwde vitaliteitsscan verder verspreid en begeleid in 20 dorpen.
- Begeleiding bij prioritering verduurzaming dorpshuis in 20 dorpen.
- Belangen dorpshuizen behartigd

5. Kennisdeling/ Vraagbaak/ Webinars.

4

Kennisdeling en netwerkonderhoud zijn essentiële activiteiten om onze achterban te informeren en er voor te zorgen dat men lokaal optimaal kan profiteren van elders ontwikkelde en bedachte aanpakken en oplossingen.

Rond een aantal thema's zetten we werkgroepen op, waardoor de problematiek die overal speelt en ervaringen worden gedeeld. De uitkomst van de werkgroepen kan zijn dat er een landelijk standpunt wordt bepaald of dat er een brochure verschijnt of dat het waard is hier verder onderzoek naar te doen. Het gaat dit jaar om de werkgroepen:

- a. Energietransitie
- b. David vs Goliath (dorpsbelangenorganisatie vs multinationals c.q. overheden)

LVKK speelt hierbij een coördinerende en ondersteunende rol.

Daarnaast zijn er Vraagbaak Dorpshuizen, themabrochures, nieuwsvoorziening via website en andere kanalen. Zij vormen de neerslag van verzamelde kennis en opgedane ervaringen en zijn hulpmiddelen voor lokale initiatieven. Elkaar ontmoeten en van elkaar kunnen leren is eveneens van groot belang voor de relatie tussen de dorpen onderling, en tussen de consultants van de provinciale verenigingen. Daarnaast blijft de fysieke ontmoeting tussen consultants van groot belang als voorwaarde voor succesvolle kennisdeling en inspiratie.

Resultaat:

- Directe kennisuitwisseling door experts in het Coördinatorenoverleg (CO) en het overleg Dorpshuizen.nl
- Vraagbaak Dorpshuizen update en onderhoud.
- Signalen vroegtijdig onderkend en indien gewenst actie op ondernemen.

6. Nationaal Netwerk en Advisering.

Vanuit onze deskundigheid, expertise en ervaring participeren we in een groot aantal netwerken van bewonersinitiatieven, kennisinstituten en overheden. Ook adviseren we bedrijven bij hun activiteiten in het landelijk gebied indien ze een belangrijke factor vormen bij de leefbaarheid van het gebied.

We werken samen met/ overleggen met/ adviseren o.a. de LSA, NLZVE, MAEX, Hogeschool Arnhem Nijmegen, Hanze Hogeschool, Wageningen University and Research, Rijks Universiteit Groningen, Universiteit van Utrecht, Erasmus Universiteit, Movisie, KNHM, Oranje Fonds, VSBfonds, NOV, Waterschappen, VNG, P10, IPO, Ministeries, De Nederlandsche Bank, Geldmaat, Post.nl, Dorpshuizen.nl, Netwerk Duurzame Dorpen.

De inzet van de bestuurssecretaris en de landelijke bestuursleden maakt een wezenlijk onderdeel uit van netwerkonderhoud en kennisdeling en gaan ver uit boven overheadactiviteiten. Door deze inzet kunnen wij onze visie kenbaar maken en zo invloed uitoefenen op beleid en maatregelen die van belang zijn voor dorpsbewoners. Ook schakelen we op deze manier samenwerkingspartners in die hun expertise kunnen inbrengen in de voorliggende maatschappelijke vraagstukken. De bestuursleden verrichten hun werkzaamheden (samen 1500 uur per jaar) onbezoldigd behoudens de wettelijk toegestane vrijwilligersvergoeding.

Resultaat:

- Uitwisseling van kennis; advisering bedrijfsleven; samenwerking kennisinstituten.
- Participeren in programma's van Ministeries.
- Ambassadeur ondersteuning bewonersinitiatief.
- Fondsen vinden voor projecten die bewonersinitiatieven ondersteunen.

7. Europees Netwerk en Advisering.

5

Problematieken/ uitdagingen voor het landelijk gebied bestaan ook in andere landen van Europa. De EU heeft nadrukkelijk nu ook het leggen van verantwoordelijkheden in de dorpsgemeenschappen als nieuw doel gesteld en werkt aan een 'Rural Pact'. Europese kennisdeling is belangrijk om zo tot een inhoudelijk goed Rural Pact te komen.

Wij werken in het project 'Nah Da' samen met SPES Duitsland en SPES Oostenrijk.

Wij participeren in verschillende netwerken zoals de European Rural Community Alliance (ERCA), het Samenwerkingsverband Burgerkracht Europa (SBE), met Europese zusterorganisaties in het European Rural Parliament (ERP) en werken samen met ARGE Dorferneuerung.

Resultaat:

- Samenwerking; projectsamenwerking met Europese zusterorganisaties.
- Bijgedragen aan Europees Rural Pact.
- Symposium Samenwerkingsverband Burgerkracht Europa resulterend in internationale contacten tussen lokale gemeenschappen.
- Beleidsbeïnvloeding Europees Plattelandsbeleid.

8. Duurzaam dorp

Verduurzaming is een onderwerp waar veel dorpen iets mee willen. Ons bereiken de meest uiteenlopende vragen over hoe het dorp kan bijdragen aan bijv. energietransitie; duurzaam voedsel; voedselbos en vele andere terreinen.

Omdat we niet alle vragen kunnen honoreren kiezen we nu voor exclusieve begeleiding van een 6-tal dorpen. De opgedane proces- en inhoudelijke kennis delen we, opdat echte stappen gezet kunnen worden.

We willen op verschillende terreinen begeleiden en expertise ontwikkelen en leggen ons nu niet vast op specifieke thematieken; we gaan voor financiële ondersteuning door fondsen.

Resultaat:

- 6 dorpen begeleid bij hun vragen omtrent verduurzaming.
- 6 dorpen hebben concrete plannen gemaakt.
- 6 dorpen hebben plannen uitgevoerd of onomkeerbare stappen gezet naar uitvoering.

9. Wonen in het landelijk gebied

Ook in het landelijk gebied is de woningnood groot. Als er voor jongeren geen mogelijkheden om zich hiert te vestigen komen is dat desastreus voor de vitaliteit.

We zien initiatieven van inwoners om voor jong en oud en ook gezamenlijk te bouwen (al dan niet in eigen beheer) juist voor eigen dorpsbewoners en ook juist voor mensen 'van buiten'. Daarnaast bieden bijvoorbeeld tiny houses vaak kansen; zeker als er gezamenlijk, op initiatief van inwoners wordt opgetreden.

We begeleiden in 2023 opnieuw 6 dorpen.

Resultaat:

- 6 dorpen begeleid tot concrete plannen omtrent nieuwe, betaalbare huisvesting voor jongeren en of senioren.
- Bij alle dorpen afstemming met de gemeente; woningcorporatie en andere belanghebbenden.
- Opgedane kennis beschikbaar in den lande.

10. Mobiliteit landelijk gebied

Vooraf voor kwetsbare mensen is de toegankelijkheid tot essentiële diensten als ziekenhuis; winkelcentrum; spoorwegstation vanuit het landelijk gebied erg moeilijk. Concessiehouders OV bezuinigen op de buurtbus of zijn vanwege minder beschikbare chauffeurs daartoe gedwongen.

We zien in veel regio's initiatieven ontstaan waarbij bewoners zelf, in samenwerking met de OV-regio; Ouderenfonds e.d. een vorm van openbaar vervoer verzorgen.

We hebben, met name vanuit Limburg, de nodige kennis en willen initiatieven ondersteunen en kennis en ervaring verspreiden.

Resultaat:

- In 8 dorpen/ regio's bewoners begeleid bij hun initiatief.
- In 8 dorpen/ regio's bewoners begeleid in hun contacten met gemeenten/ concessiehouders.
- In 8 dorpen reële plannen voor opzet Wensbus o.i.d.

11. Europees project: Nah Da

In dit project werkt de LVKK samen met organisaties uit Duitsland, Oostenrijk en België.

We ondersteunen (vanuit de Limburgse vereniging) een dorp uit Limburg (Lemiers) bij haar zoektocht naar voorzieningen die essentieel zijn voor hun dorp, en onderzoeken hoe zij die kunnen realiseren.

We werken met de in Duitsland ontwikkelde DORV-methode en verwachten daar in de toekomst ook voor de Nederlandse situatie elementen uit te kunnen toepassen.

Het project wordt gefinancierd door de EU vanuit het Erasmus+ programma en loopt door tot medio 2023.

12. Europees project: Welcoming Spaces

Medio 2023 stopt het Welcoming Spaces project en daarmee ook onze inzet voor het internationale project (5 universiteiten uit 5 EU-landen en 5 zusterorganisaties uit die landen) voor dit project. Het betreft onderzoek naar initiatieven van bewoners, bedrijven en overheden bij de opvang en participatie van arbeidsmigranten en statushouders in krimpregio's.

Het project wordt gefinancierd door de EU vanuit het Horizons 2020-project en loopt tot medio 2023.